

LA LITERATURA INFANTIL I JUVENIL,
UNA LITERATURA MAJOR D'EDAT: LA DOCÈNCIA
I LA RECERCA EN EL MARC IBÈRIC I IBEROAMERICÀ.
LA XARXA TEMÀTICA LIJMI

Moisés SELFA SASTRE
Universitat de Lleida

ORIGEN, OBJECTIUS I LÍNIES DE RECERCA
DE LA XARXA TEMÀTICA LIJMI

Fa només una dècada que un dels gran recercadors que més ha contribuït a posar en valor la importància i la vàlua científica de la Literatura Infantil i Juvenil (en endavant LIJ) dins dels plans d'estudi universitaris i en la recerca que es duu a terme sobre la Literatura en general, el Dr. Pedro César Cerrillo Torremocha (1951-2018), publicava una obra amb el títol de *La LIJ. Una literatura mayor de edad* (2013), dins de la col·lecció Arcadia que edita el Servicio de Publicaciones de la Universidad de Castilla La Mancha. L'editorial presentava aquesta recerca com un estudi en què Cerrillo discuteix, entre altres assumptes, la consideració de la LIJ amb ple dret respecte a altres Literatures, la importància de la veu medidora de l'adult a les primeres edats lectores, la discutida especificitat de la literatura juvenil i si aquesta existeix o no, la poesia infantil com a gènere literari poc explorat respecte a la poesia per adults i canònica, i la possibilitat d'un cànon de LIJ i quin paper ocupen els clàssics literaris en aquest potencial cànon.

Cerrillo fou un dels primers integrants de la Xarxa Temàtica *Las Literaturas Infantiles y Juveniles del Marco Ibérico e Iberoamericano* (LIJMI),¹ grup de recerca interdisciplinari format per docents i recercadors de diferents universitats i de diferents àmbits del Marc Ibèric (Espanya, Portugal) i Iberoamericà (Brasil, Mèxic, Uruguai, per citar sols alguns països), coordinats per la Dra. Blanca Ana Roig Rechou (Universidade de Santiago de Compostela), que estudien la producció, recepció i mediació de les lectures textuals i visuals destinades a la infància i la joventut, encara que no exclusivament. L'origen

1. Per a la redacció d'aquest treball, hom ha usat les dades que apareixen a bastament citades al web de la Xarxa Temàtica LIJMI: <<https://www.usc.gal/gl/proyectos/lijmi>>. Queda, doncs, clar que no caldrà citar aquesta font al llarg d'aquest treball per no fer feixuga la seva lectura.

de la Xarxa LIJMI cal situar-lo en el marc del *I Encontro de Investigadores de Literatura Infantil e Juvenil do Marco Ibérico* celebrat al Centre Ramón Piñeiro per a Investigació en Humanitats, organitzat per la Dra. Roig Rechou, directora del projecte *Informes de Literatura* i membre del projecte *Diccionaris* que es treballaven des d'aquest centre de recerca. Aquest encontre científic, en el qual només participaren investigadors del Marc Ibèric, suposà que s'acordessin tot un conjunt de propostes relacionades amb l'impuls de la docència i la recerca en matèria de LIJ, i es programaren tot un conjunt de línies de recerca. Entre les propostes, cal destacar-ne les següents:

- Incloure la Literatura Infantil i Juvenil com a assignatura troncal o obligatòria en els futurs plans d'estudi de Magisteri, Filologies, Biblioteconomia i Ciències Documentals, Educació Social i Ciències de la Comunicació i Informació.
- Incloure la Literatura Infantil i Juvenil en programes nacionals i europeus de recerca.
- Crear instituts universitaris de recerca en Literatura Infantil i Juvenil, cursos, post-graus...
- Fomentar les relacions amb els centres i els departaments d'altres universitats europees i llatinoamericanes en matèria de LIJ.
- Sol·licitar premis i ajuts oficials per a la investigació en LIJ.

Pel que fa a les línies de recerca, es consideraren les que es detallen tot seguit:

- Estudiar la història de la LIJ en tots els seus períodes i gèneres, així com els autors i il·lustradors que han publicat obra de LIJ amb la finalitat d'elaborar guies bibliogràfiques i diccionaris de LIJ.
- Establir un cànon de LIJ per èpoques determinades que tingui en compte l'estudi detallat d'obres específiques.
- Realitzar estudis de literatura comparada entre les diferents èpoques, autors i obres de LIJ que són propis dels diferents àmbits lingüístics que conformen la Xarxa LIJMI.
- Impulsar la lectura d'obres de LIJ establint estratègies de promoció i mediació lectora, fomentant la formació de lectors literaris i entenent la lectura de la imatge i de la cultura visual com a trets determinants de la LIJ.

Tres anys més tard d'aquest *I Encontro*, en el marc d'una altra reunió científica celebrada a Madrid (16-17 de febrer de 2007) per part dels membres que llavors formaven la Xarxa LIJMI, es va decidir ampliar aquesta a l'àmbit iberoamericà. Els membres que s'hi van incorporar van assumir les propostes i les línies de recerca de la Xarxa. A més, els objectius inicials de la Xarxa LIJMI s'ampliaren, es concretaren més i són els que a dia d'avui continuen treballant-se. Així, podem citar els següents:

- Intercanviar coneixements i experiències de docència i de recerca entre docents i investigadors d'Espanya, Portugal i Iberoamèrica en matèria de LIJ.
- Vertebrar i consolidar una comunitat científica que pugui anar incorporant membres en condicions d'aportar recerca de qualitat sobre LIJ.
- Realitzar informes d'autors, obres i gèneres de LIJ.
- Contribuir a una millora substancial en el desenvolupament dels objectius dels plans nacionals de foment de la lectura.
- Reflexionar i analitzar el que fins a data d'avui s'ha realitzat en l'àmbit de la investigació i la docència de la literatura infantil i juvenil.

- Donar a conèixer en els àmbits educatius, investigadors i socials les maneres de coneixement que ens ofereixen les literatures infantils i juvenils com a espais de creativitat, tolerància i entesa.
- Plantejar una aproximació que no hagi estat utilitzada amb rigor a les nostres universitats a l'hora d'abordar el fet literari infantil i juvenil.
- Incidir en la importància de les diverses literatures infantils ibèriques i iberoamericanes i en l'atractiu que poden presentar, de cara als mediadors, la varietat i la diversitat de veus que les integren.
- Realitzar els acords adoptats en la gestació de la Xarxa Temàtica LIJMI i els que s'aportin a partir de l'ampliació.

La Xarxa LIJMI, per desenvolupar tots aquests objectius, ha comptat i compta en l'actualitat amb diversos suports nacionals i internacionals que li ofereixen ajuts de tot tipus per dur a terme els seus propòsits d'actuació. Cal citar, entre d'altres i sense ànim de ser exhaustiu, els del Grup de Recerca Liter21 (Literatura gallega. Literatura Infantil y Juvenil. Investigaciones literarias, artísticas, interculturales y educativas) de la USC, la ANILIJ (Asociación Nacional de Investigadores de Literatura Infantil y Juvenil) o el Ministerio de Educación y Ciencia a través dels ajuts complementaris a la recerca.

ACCIONS REALITZADES

L'àmbit d'actuació de la Xarxa Temàtica LIJMI es materialitza d'una manera més concreta en tot un conjunt d'accions realitzades com són l'organització de cursos de perfeccionament i formació contínua sobre les literatures infantils i juvenils ibèriques i la seva influència en la formació lectora, l'organització de reunions científiques i *workshops* internacionals com a resposta a les línies de recerca plantejades per la Xarxa LIJMI, la participació en l'organització dels *Encontros Luso-Galaico-Franceses do Livro Infantil e Juvenil*, la direcció i publicació de dues revistes científiques per part d'alguns dels seus membres (*Elos. Revista de Literatura Infantil e Xuvenil* i *Malastares. Cadernos de Literatura para a Infância e a Juventude*), la publicació anual de les *Monografias* sobre un gènere o temàtica de LIJ, que és abordat per tots els àmbits lingüístics que conformen la Xarxa LIJMI, i l'emissió d'informes sobre autors i obres de LIJ del Marc Ibèric.

1. Cursos i reunions científiques

Els cursos de perfeccionament i formació contínua sobre LIJ es convoquen amb una periodicitat anual des de l'any 2004. Estan dirigits al públic en general, però en especial a mestres i mediadors, lectors, bibliotecaris, editors i recercadors interessats en la LIJ. Els temes abordats en aquests cursos han estat molts i diversos. Destaquem-ne, entre d'altres, els següents: les relacions entre el cinema i la LIJ, la revisió dels clàssics de LIJ, el multiculturalisme i les identitats permeables, el teatre infantil i la seva escriptura i representació, la Guerra Civil Espanyola en la narrativa infantil i juvenil, la poesia infantil i juvenil al segle XXI, les reescriptures actuals dels contes populars, l'àlbum infantil com a

gènere de la LIJ, les tendències i corrents de la narrativa juvenil al segle XXI, els premis literaris i d'illustració de LIJ, els moviments migratoris i la seva representació en la LIJ, obres imprescindibles de LIJ sobre conflictes bèl·lics, guerres i conflictes socials d'ahir i d'avui i la representació del món àrab en la LIJ.

Pel que fa a les reunions científiques i *workshop* internacionals, en els quals participen els membres recercadors de la Xarxa LIJMI del Marc Ibèric i Iberoamericà, que se celebren també des de l'any 2004, els temes abordats són, per citar-ne alguns, la docència i la crítica de LIJ; l'anàlisi de l'obra de clàssics universals de LIJ com ara Andersen o Jules Verne i la seva presència en l'actualitat; grans autors de LIJ per a petits lectors; estereotips, arquetips i prototips en la LIJ; dones que escriuen, il·lustren i investiguen sobre LIJ; el camí de Sant Jaume i la seva presència a la LIJ del Marc Ibèric; la mort i la seva representació en la LIJ; i el darrer *workshop* celebrat l'any 2021 sobre la relació entre el còmic i la LIJ. Aquests encontres internacionals, en jornades d'entre dos i tres dies, se celebren al Centre Ramon Piñeiro per a recerca en Humanitats de Santiago de Compostela.

Els *Encontros Luso-Galaico-Franceses do Livro Infantil e Juvenil*, per la seva part, és una altra acció en què han participat integrants de la Xarxa LIJMI. El primer es va celebrar l'any 2005 a la Biblioteca Municipal Almeida-Garret de Porto (Portugal), si bé des de l'any 2011 han tingut lloc a l'Escola Superior de Educação do Instituto Politécnico do Porto. Les línies temàtiques d'aquests *Encontros* han considerat, entre d'altres temàtiques, la memòria en els llibres, les obres de LIJ imprescindibles per a la formació de lectors literaris i les tendències dominants en la literatura juvenil del segle XXI dins del Marc Ibèric.

2. Publicacions

Dins de l'àmbit de les publicacions, cal que destaquem tres iniciatives que són complementàries una de l'altra, ja que el que pretenen és donar resposta als objectius de recerca de la Xarxa Temàtica LIJMI: la direcció i publicació de les revistes científiques *Elos. Revista de Literatura Infantil e Juvenil* i *Malastares* i *Cadernos de Literatura para a Infância e a Juventude*, les *Monografies* sobre una temàtica concreta en relació amb la LIJ i la publicació d'informes sobre autors i obres de LIJ del Marc Ibèric.

Elos. Revista de Literatura Infantil e Juvenil (ISSNe- 2386-7620), com indica la portada (<<https://revistas.usc.gal/index.php/elos>>), és una publicació científica de periodicitat anual editada pel Grup de Recerca LITER21 (GI-1839-Literatura gallega. Literatura Infantil i Juvenil. Investigacions literàries, artístiques, interculturals i educatives) de l'Institut de Ciències de l'Educació (ICE)-Universidade de Santiago de Compostela. Fins a dia d'avui s'han publicat 8 números. La revista està patrocinada per la pròpia universitat; la Xarxa Temàtica LIJMI; el projecte *Investigació en Literatura Infantil i Juvenil*, que es desenvolupa al Centre Ramon Piñeiro per a la Investigació en Humanitats, depenent de la Secretaria Xeral de Política Lingüística de la Xunta de Galícia; i ELOS-Galícia. Associació de recerca en Literatura Infantil i Juvenil. Es va crear amb l'objectiu de fomentar un espai de debat i reflexió al voltant de la LIJ, un fòrum d'anàlisi crítica, difusió de la recerca i visibilitat d'aquesta Literatura.

Per assolir aquests objectius, la revista presenta quatre seccions: *Articles*, amb treballs de recerca originals sobre LIJ de caire historiogràfic, anàlisi d'obres literàries des

de qualsevol punt de vista, estudis de traduccions d'obres de LIJ i l'educació literària a través de la LIJ; *Notes, treballs breus i originals*, de caràcter crític divulgatiu, que aborden aspectes amplis de la LIJ; *Ressenyes*, que constitueixen comentaris crítics i originals sobre monografies, estudis, revistes i qualsevol altre material de caràcter científic que s'hagi publicat en els dos darrers anys sobre la temàtica que acull la Revista; i *Per saber-ne més*, un banc de treballs crítics o monogràfics d'autoria individual o col·lectiva que es considerin de rellevància per a l'estudi i el coneixement de la LIJ, així com bibliografies descrites que orientin la investigació sobre aquest àmbit i contribueixin al seu avenç. Les llengües de publicació en aquesta revista són el gallec, el castellà, l'anglès i el portuguès. El portal digital d'*Elos* es pot consultar en gallec, castellà i anglès.

Malasartes. Cadernos de Literatura para a Infância e a Juventude (ISSN: 0874-7296) és una publicació científica que pretén aprofundir en coneixements i reflexions sobre l'escriptura i la il·lustració per a infants i joves que es publiquen a Portugal i Galícia, si bé també vol donar veu a estudis sobre obres de LIJ que han arribat a l'actualitat des d'un passat encara recent, a més de les diverses novetats literàries que es van publicant. Hi té cabuda també la publicació de ressenyes crítiques de revistes i estudis d'especial interès per a bibliotecaris, investigadors, estudiosos i educadors. El darrer número publicat de *Malasartes* és el volum 21-22, que correspon a l'any 2011.

Les *Monografies* aborden un tema d'especial interès relacionat amb la LIJ del Marc Ibèric i Iberoamericà. Fins a la data d'avui s'han publicat les següents amb aquests títols:

- ROIG RECHOU, B. A. / SOTO LÓPEZ, I. / NEIRA RODRÍGUEZ, M. (ed.) (2022): *Cómic e Literatura*. Vigo: Edicions Xerais.
- ROIG RECHOU, B. A. / SOTO LÓPEZ, I. / NEIRA RODRÍGUEZ, M. (ed.) (2021): *A morte e as súas representacións na LIX ibérica e iberoamericana*. Vigo: Edicions Xerais.
- ROIG RECHOU, B. A. / SOTO LÓPEZ, I. / NEIRA RODRÍGUEZ, M. (ed.) (2020): *Camiño e peregrinacións na LIX. Compostela no horizonte*. Vigo: Edicions Xerais.
- ROIG RECHOU, B. A. / SOTO LÓPEZ, I. / NEIRA RODRÍGUEZ, M. (ed.) (2019): *Imaxes neñez-vellez na LIX*. Vigo: Edicions Xerais.
- ROIG RECHOU, B. A. / SOTO LÓPEZ, I. / NEIRA RODRÍGUEZ, M. (ed.) (2018): *As mulleres como axentes literarios na LIX do século XXI*. Vigo: Edicions Xerais.
- ROIG RECHOU, B. A. / SOTO LÓPEZ, I. / NEIRA RODRÍGUEZ, M. (ed.) (2017): *Representacións do mundo árabe na LIX*. Vigo: Edicions Xerais.
- ROIG RECHOU, B. A. / SOTO LÓPEZ, I. / NEIRA RODRÍGUEZ, M. (ed.) (2016): *Reflexos das dúas guerras mundiais na LIX*. Vigo: Edicions Xerais.
- FERNÁNDEZ, M. / MACEDO, A. C. / MOCIÑO, I. / RAMOS, A. M. (ed.) (2015): *De como a Literatura para a Infância e a Juventude «é chamada à guerra». Reflexões sobre os conflitos bélicos na Galiza e em Portugal*. Porto: Tropelias&Companhia / inED (Centro de Investigação e Inovação em Educação)-ESE-IP Porto.
- ROIG RECHOU, B. A. / SOTO LÓPEZ, I. / NEIRA RODRÍGUEZ, M. (ed.) (2015): *Retorno aos clásicos. Obras imprescindíveis da narrativa infantil e xuvenil*. Vigo: Edicions Xerais.
- MACEDO, A. C. / AGRELO, E. / REIS DA SILVA, S. (ed.) (2014): *Formação leitora. Obras imprescindíveis / Formación lectora. Obras imprescindíveis*. Porto: Tropelias&Companhia / inED (Centro de Investigação e Inovação em Educação)-ESE-IP Porto.

- ROIG RECHOU, B. A. / SOTO LÓPEZ, I. / NEIRA RODRÍGUEZ, M. (ed.) / BAIZÁN ARROBA, L. / VILAS LEÓN, D. (ilust.) (2014): *Inmigración/ Emigración na LIX*. Vigo: Edicións Xerais.
- MARCOS, M. M. / TEIXEIRA DA SILVA, C. / MOCIÑO GONZÁLEZ, I. (ed.) / SÃO SIMÃO, M. (2013): *Literatura para a Infância e a Juventude e Educação Literária*. Porto: Deriva Editores.
- ROIG RECHOU, B. A. / SOTO LÓPEZ, I. / NEIRA RODRÍGUEZ, M. (ed.) / BEIZÁN, L. / SANDE, J. / VILAS, D. (ilust.) (2013): *Premios literarios e de ilustración na LIX*. Vigo: Edicións Xerais.
- ROIG RECHOU, B. A. / SOTO LÓPEZ, I. / NEIRA RODRÍGUEZ, M. (ed.) / VIDAL, P. (ilust.) (2012): *A narrativa xuvenil a debate (2000-2011)*. Vigo: Edicións Xerais.
- ROIG RECHOU, B. A. / SOTO LÓPEZ, I. / NEIRA RODRÍGUEZ, M. (ed.) / FRANCO VÁZQUEZ, C. (ilust.) (2011): *O álbum na Literatura Infantil e Xuvenil (2000-2010)*. Vigo: Edicións Xerais.
- GOMES, J. A. / ROIG RECHOU, B. A. / MOCIÑO GONZÁLEZ, I. / RAMOS, A. M. (ed.) / LUÍS, G. (2010): *Maré de Livros*. Porto: Deriva Editores.
- ROIG RECHOU, B. A. / SOTO LÓPEZ, I. / NEIRA RODRÍGUEZ, M. (ed.) / AGRA, M. J. (ilust.) (2010): *Reescrituras do conto popular (2000-2009)*. Vigo: Edicións Xerais.
- ROIG RECHOU, B. A. / NEIRA RODRÍGUEZ, M. / GOMES, J. A. / RAMOS, A. M. / REIS DA SILVA, S. (ed.) (2009): *A Memória nos Livros: História e histórias*. Porto: Deriva Editores.
- ROIG RECHOU, B. A. / SOTO LÓPEZ, I. / NEIRA RODRÍGUEZ, M. (ed.) / FRANCO VÁZQUEZ, C. (ilust.) (2009): *A poesía infantil no século XXI (2000-2008)*. Vigo: Edicións Xerais.
- ROIG RECHOU, B. A. / RAMOS, A. M. / GOMES, J. A. (ed.) (2008): *Teatro para a Infância e Juventude. Aproximacións à literatura dramática*. Porto: Deriva Editores.
- ROIG RECHOU, B. A. / LUCAS DOMÍNGUEZ, P. L. / SOTO LÓPEZ, I. (ed.) / MESÍAS LEMA, J. M. (ilust.) (2008): *A guerra civil española na narrativa infantil e xuvenil*. Vigo: Edicións Xerais.
- MOCIÑO GONZÁLEZ, I. / NEIRA RODRÍGUEZ, M. / RAMOS, A. M. / REIS DA SILVA, S. (ed.) / LUÍS, G. (ilust.) (2008): *Do Livro à Cena*. Porto: Deriva Editores.
- GOMES, J. A. / ROIG RECHOU, B. A. (ed.) / VALADAS, C. (ilust.) (2007): *Grandes autores para pequenos leitores. Literatura para a infancia e a juventude: Elementos para a construção de um cânone*. Porto: Deriva Editores.
- ROIG RECHOU, B. A. / LUCAS DOMÍNGUEZ, P. L. / SOTO LÓPEZ, I. (ed.) / MENDONÇA, L. (ilust.) (2007): *Teatro Infantil. Do texto à representación*. Vigo: Edicións Xerais.
- ROIG RECHOU, B. A. / LUCAS DOMÍNGUEZ, P. L. / SOTO LÓPEZ, I. (ed.) / FRANCO VÁZQUEZ, C. M. (ilust.) (2006): *Multiculturalismo e identidades permeáveis na Literatura Infantil e Xuvenil*. Vigo: Edicións Xerais.
- ROIG RECHOU, B. A. (ed.) (2005): *Hans Christian Andersen, Jules Verne e El Quijote na Literatura Infantil e Xuvenil do Marco Ibérico*. Vigo: Edicións Xerais.
- LLUCH CRESPO, G. / ROIG RECHOU, B. A. (ed.) (2005): *Para entenderte mellor. As literaturas infantís e xuvenís do marco ibérico*. Santiago de Compostela: Universidad de Santiago de Compostela.

Totes les *Monografies* tenen una estructura similar que s'ha anat consolidant amb el pas dels anys: una introducció al tema que aborda el monogràfic, una presentació per àmbits lingüístics de com queda representat el tema objecte d'estudi dins del Marc Ibèric (basc, castellà, català i gallec) i del Marc Iberoamericà, tres o quatre comentaris d'obres concretes de LIJ per àmbits lingüístics, una selecció de textos de LIJ relacionats amb el tema del monogràfic i un darrer estudi que contempla alguna qüestió vinculada al món de la il·lustració i la temàtica del monogràfic.

Finalment, ens referirem a la publicació d'informes sobre autors i obres de LIJ del Marc Ibèric. Segons el web de la Xarxa Temàtica LIJMI, s'han publicat quatre d'aquests informes: (1) *Producción da literatura infantil e xuvenil en galego* (2006), que inclou obres de lectura fins a 1980 en aquesta llengua romànica; (2) *Docencia, investigación e crítica de LIJ en el marco ibérico 2004-2007* (2008), en què es presenta a la comunitat docent i investigadora com es va desenvolupar, en aquest període de tres anys, la docència sobre LIJ a les carreres universitàries, així com a programes de Doctorat, Màsters, Postgraus, Cursos de Formació Contínua i Perfeccionament, cursos d'Estiu, Seminaris i altres tipus de tallers; (3) *Itinerario de Lecturas. De Camiño Compostela pola LIX* (2010), que té com a objectiu oferir a mediadors de lectura (famílies, docents, personal de biblioteques, etc.) títols de narrativa, obres poètiques, peces dramàtiques i còmics, en les quals els autors apropen la tradició de pelegrinatges a la ciutat de Compostella; i (4) *A Santiago. Relatos infanto-xuvenís para o Camiño* (2010), una mostra de textos en gallec o traduïdes a aquesta llengua que tracten sobre el Camí de Sant Jaume dins del cànon potencial de la LIJ.

CONCLUSIÓ FINAL

Dèiem a l'inici, tot recordant unes paraules del Dr. Pedro César Cerrillo Torremocha, que la LIJ és una Literatura major d'edat, amb les mateixes possibilitats i potencialitats que la Literatura per a adults i amb un nombre d'autors, títols suficients en quantitat i vàlua, i editorials que aposten per ella. La Xarxa Temàtica LIJMI en dona fe amb el treball desenvolupat des de fa dues dècades, tal com hem volgut mostrar: docència i recerca de qualitat se'n fa des d'aquesta Xarxa, com queda palès en els nombrosos cursos de formació i publicacions que sobre LIJ s'han anat esdevenint des de l'any 2004, data de creació de la Xarxa, fins a dia d'avui. En el cas del domini lingüístic del català i dels membres que d'aquest formen part i han format part de la Xarxa LIJMI, citem sense ànim de ser exhaustiu els noms de Teresa Duran, Gemma Lluch, Caterina Valriu, Marta Luna, Joan Portell, Xavier Mínguez, Neus Moscada, Carles Cano, Emma Bosch, Mar Rayó, Miquel Rayó, Joana Maria Cladera, Margarida Castellano, Maite Monar i qui signa aquest treball; la feina desenvolupada s'ha anat assolint d'una manera coordinada, amb la finalitat d'aportar experiències docents i recerques des dels tres territoris més amplis del domini lingüístic: les Illes Balears, el País Valencià i el Principat. Tot això, amb la voluntat d'aprofundir en el poder transformador de la lectura, especialment quan la for-

mació de l'hàbit lector s'inicia en edats primerenques, així com analitzar el rol fonamental que exerceixen els llibres de LIJ, els quals, sempre que estiguin ben construïts, afavoreixen el desenvolupament integral dels lectors en diferents plans: lector, comunicacional, psicològic i social, entre d'altres.